

■ ANMELDELSER

■ *Reidun Stenvik og Svein Jacobsen:* **Reisen til Helseland – Norsk Tannvern i 100 år**

Den 1. juni 1911 ble Norsk forening for motarbeidelse av tannsykdommer stiftet, seinere Norsk Tannvern.

Tannråten herjet landet og var et betydelig samfunnsproblem. En bredt sammensatt gruppe fagfolk innen

medisin og odontologi, inkludert samfunnsstørrelser som professor Fridtjof Nansen, forlagsbokhandler William Nygaard og veterinærdirektør Ole Olsen Malm, utgjorde stiftelseskomiteen. Jubileumboken handler mest av alt om organisasjonens oppbygging, støttespillere og kampsaker gjennom 100 år, men implisitt beskrives også norsk tannhelse gjennom samme periode. Tittelen er tatt fra tegneserien som startet i 1939 i medlemsbladet *Munnpleien* (1916–), og ble videreutviklet på 1950-tallet til Norsk Tannvern sin største brosjyresuksess. Brosjyren var utviklet under ledelse av Meieribransjens opplysnings- og propagandakontor, av landbrukskandidat Rolf Bjørnstad, godkjent av Helsedirektøren og kom ut i nærmere en million eksemplarer, på bokmål, nynorsk og samisk. Historien ble også formidlet som Helseteater, og vist til 160 000 skolebarn. Deler av handlingen i teaterforestillingen er i tillegg videreført i Torbjørn Egners *Karius og Baktus*.

Boken er laget som inspirasjon til etablerte profesjonelle, men også til nye helsefaglige studenter. Forebygging må være en kontinuerlig prosess for å fange opp stadig nye generasjoner. Norsk Tannverns fremste oppgave de senere årene har vært å fungere som en nasjonal koordinator og utvikle tidsriktig materiell for tannhelsepersonell og andre. Boken er således et viktig element i opplysningsarbeidet til foreningen.

Reisen til Helseland – Norsk Tannvern i 100 år er utgitt av Norsk Tannvern. Forfatterne er Reidun Stenvik og

Svein Jacobsen. Boken inneholder fire kapitler i kronologiske rekkefølge: 1911 – 1940, 1940 – 1961, 1961 – 1994, 1994 – 2011, viktige navn og årstall, referanseliste og alfabetisk indeks. Boken er rikt illustrert med historiske bilder, historisk reklamemateriell og ikke minst korte sammendrag av utdanning, yrkeskarriere og kvalifikasjoner til nøkkelpersoner og aktører som har arbeidet for tannhelses fremme gjennom 100 år. I hvert kapittel berømmes de mange ildsjelene som har bidratt i Norsk Tannverns historie. Boken fremstår med en overordentlig fin layout og design. Teksten er lettlest.

Innledningsvis omtales Norsk Tannverns organisasjon i dag og prosessen bak stiftelsen i 1911, etter initiativ fra den internasjonale tannlegeforeningen (FDI). Forfatterne forteller om formålsparagrafene, og gir en kortfattet beretning om foreningens økonomiske støttespillere i 1911.

Et kapittel beskriver bl.a. kampen for å innføre skoletannpleie på landsbasis, propaganda for et sunnere kosthold og «Oslofrokosten», brosjyremateriell om skolebarns tenner, om «Vore tænder og vor helse», og hvordan medlemsbladet *Munnpleien* ble brukt i det forebyggende arbeidet. Et kapittel beskriver Norsk Tannvern under krigen. Forfatterne drøfter hvordan rasjonering på slikkerier, sirup, finsiktet mel etc. tross alt medførte et godt utgangspunkt for god tannhelse. Videre beskrives utlysningen av prisoppgaver som berømmet forskning på sentrale problem knyttet til tannhelseforebyggende aspekt (1939 – 1977). Et underkapittel er viet den rivende utviklingen innen odontologien fra slutten av 1930-tallet til slutten av 1960-tallet, i tre hovedavsnitt: kariologi, fluor og tannkjøtt sykdommer, og hvordan ny kunnskap om disse emnene ble dokumentert i *Munnpleien*. Vipeholmundersøkelsen trekkes frem, og diskusjonen om hvorvidt tannråte er et sosialt ansvar beskrives.

Et annet kapittel er viet «Fluoralderen» og beskriver hvordan informasjonskontoret «Tannvernet» ble dannet som en frittstående enhet av Norsk

Tannverns virksomhet, og hvorfor dette ikke fungerte optimalt. Storsatsningen «Tannvernuka» (1969 – 1988) og senere Norsk Tannvern sin seminarvirksomhet (1961 – 2011) og samarbeidsavtalene mellom Norsk Tannvern/ Fylkestannlegene drøftes. Under denne tidsperioden savnes kanskje beretningen om hvordan Norsk Tannvern forholdt seg til oppstart og utvikling av tannpleierutdanningene i Oslo og Bergen, og seinere i Tromsø og Elverum, og hvilke forventninger foreningen hadde til den nye gruppen forebyggere. I det siste kapittelet drøftes «Tenner for livet», den norske versjonen av WHO's motto for Verdens helsedag 1994, forholdet til Landsforeningen for kosthold og helse, og Norsk Tannverns råd for forebyggende tannhelsearbeid. Prosjekt som Tobakk og tannhelse, Erosjoner – drikk vann, Bronto, FUTT, SMÅTANN, 67+, Tenner for livet og Folkehelsearbeidet blir beskrevet. Personlig ville jeg gjerne lest enda mer om det tannhelseforebyggende arbeidet som gjøres landet rundt i dag, der Norsk Tannvern er en god støttespiller.

Boken kan anbefales til alle aktører innen forebyggende tannhelsearbeid. Foreningens historie vitner om hvor viktig arbeid fra frivillige ildsjeler er. Jeg vil avslutte med et sitat fra Gerd Marit Brandt, tidligere leder i Norsk Tannvern: Vi må gjøre de riktige valg enkle for folk.

Les boken!

Tordis A. Trovik

Oslo/Skien: Norsk Tannvern; 2011, 168 sider, ISBN 978 – 82 – 90315 – 01 – 1.